

Gaspar Feliu i Montfort

Va néixer a Mollerussa (Pla d'Urgell) l'any 1942. Es va llicenciar en filosofia i lletres (secció de Geografia i Història) a la Universitat de Barcelona l'any 1967 i el 1972 va obtenir el grau de doctor també en filosofia i lletres (secció de Geografia i Història) a la mateixa Universitat. La seva vida acadèmica ha estat vinculada a la Facultat d'Econòmiques de la Universitat de Barcelona, on actualment és catedràtic d'Història Econòmica. És l'única persona que ha obtingut en dues ocasions el Premi Nicolau d'Olwer de l'Institut d'Estudis Catalans, els anys 1969 i 1980.

Començà interessant-se per la història contemporània, com ho demostra la seva tesi de llicenciatura, Premi Nicolau d'Olwer 1969, publicada per l'IEC l'any 1972 amb el títol *La clerecia catalana durant el Trienni Liberal*, bé que aviat s'inclinà per l'alta edat mitjana. De tota manera, ha continuat publicant alguns treballs d'història moderna i contemporània, tant a causa de la seva dedicació a l'ensenyament de la història econòmica com per resseguir temes originats a l'alta edat mitjana.

Com a temes més específics d'història econòmica ha estudiat sobretot aspectes relatius al comerç, la moneda i la banca, preus i salaris i impostos, amb referència a l'edat mitjana i l'edat moderna.

Pel que fa al comerç, podem assenyalar l'estudi introductori, en col·laboració amb Arcadi Garcia i Sanz, a l'obra d'A. E. Sayous *Els mètodes comercials a la Barcelona medieval*, Barcelona, Base (1975) o «El comercio catalán con Oriente», *Revista de*

Historia Económica, 6 (1988); «Una campanya de compra de blats per al pastrim barceloní a les terres de Ponent», a *Miscel·lània: Homenatge a Josep Lladonosa*, Lleida (1992); «Fires, mercats i món rural a l'edat moderna», a Enric Vicedo (ed.), *Fires, mercats i món rural*, Institut d'Estudis Ilerdencs (2004), i, en col·laboració amb Montserrat Duran, «El comerç català amb l'illa de Rodas als primers anys del segle XVI», publicat a les actes del XVIII Congrés Internacional d'Història de la Corona d'Aragó, València (2005).

En temes de moneda i banca, podem destacar «L'equivalent metàl·lic d'algunes monedes de compte a l'edat moderna», *Acta Numismàtica: Homenatge al Dr. Leandre Villaronga*, 21-23 (1991-1993); «Moneda y banca en Cataluña en el siglo XIV», en l'obra col·lectiva editada per Antonio Miguel Bernal *Dinero, moneda y crédito en la monarquía hispánica*, Madrid, Marcial Pons (2000); els treballs dedicats a la Taula de Canvi de Barcelona, iniciats amb la publicació, en col·laboració amb A. M. Adroer, de la *Historia de la Taula de Canvi de Barcelona: Seu fundacional de la Caixa de Barcelona*, Barcelona, Caixa d'Estalvis (1989); «La documentació del Banco de Barcelona (siglo XVI)», en l'obra col·lectiva editada per Fernando Gutiérrez Hidalgo i Esteban Hernández Esteve *Historia de la contabilidad bancaria*, Madrid, (2004), i «El restabliment de la Taula de Canvi de Barcelona després del Decret de Nova Planta», a *Miscel·lània Ernest Lluch i Martín*, Barcelona (2006); i els treballs dedicats a la fallida de la banca de Pere des Caus i Andreu d'Olivella el 1381, com «El maestro racional de la Corona de Aragón y la revisión de cuentas de la Taula de Canvi de Pere des Caus y Andreu d'Olivella», a *IX Congreso de la Asociación Española de Contabilidad y Administración de Empresas*, Salamanca (1997); «La disputa por los libros contables en la quiebra de la Taula de Canvi de Pere des Caus y Andreu d'Olivella (1381)», *Revista Española de Financiación y Contabilidad*, vol. XXIII, núm. 120 (2004), o també «Los libros mayores de la recibiduría de la Orden Militar del Hospital de San Juan de Jerusalén en Cataluña, en el siglo XVI», a *XII Congreso AECA*, Madrid (2003).

En preus i salaris, destaquen els dos volums sobre *Precios y salarios en la Cataluña Moderna*. Vol. I: *Alimentos*, i vol. II: *Combustibles, productos manufacturados y salarios*, obra publicada pel Banc d'Espanya el 1991; «Precios andaluces y precios catalanes en la Edad Moderna», a *Actas del II Congreso de Historia de Andalucía*, Còrdova, II (1995); «Los salarios en Europa durante la revolución de los precios: Algunas comparaciones», a *Homenatge a Jordi Nadal*, Barcelona (1999), i «Aproximació a un índex del cost de la vida a Barcelona, 1501-1807», a *Homenatge a Josep Fontana*, Barcelona (2004).

En el camp dels impostos, ha publicat «El primer impost borbònic sobre Barcelona: el donatiu de 1715», *Quaderns d'Història*, 7, Barcelona (2002). És autor també, en

col·laboració amb Carles Sudrià, d'una *Introducció a la història econòmica mundial*, València (2006).

Tot i aquesta dedicació a la història econòmica, el seu tema central d'estudi és la formació i evolució del feudalisme; i, per bé que la part principal de la investigació es refereix a l'alta edat mitjana, no ha dubtat mai a seguir alguns temes fins a l'edat moderna. Com tampoc no ha reduït la seva investigació als problemes estrictament feudals, sinó que s'ha interessat per diversos aspectes que permeten entendre millor l'evolució del feudalisme.

És molt bon llatí i paleògraf i ha treballat no solament a l'Arxiu de la Catedral de Barcelona, a l'Arxiu de la Corona d'Aragó i a l'Arxiu de Protocols de Barcelona, sinó també a l'Arxiu Vaticà. Juntament amb Josep Maria Salrach, ha dirigit la publicació dels tres volums de l'obra *Els pergamins de l'Arxiu Comtal de Barcelona de Ramon Borrell a Ramon Berenguer I*, Fundació Noguera (1999). Actualment, també en col·laboració amb Josep Maria Salrach i Ignasi Baiges, està enllestint la continuació d'aquesta obra fins al regnat de Ramon Berenguer IV.

La seva obra relativa a l'alta edat mitjana o amb inici en aquesta etapa la podem resumir en els apartats: feudalisme i relacions entorn de la terra; aspectes econòmics; demografia; pesos, mides i mesures; història general i història urbana.

Feudalisme i relacions entorn de la terra: a partir de la seva tesi doctoral sobre la formació del patrimoni de la catedral de Barcelona, ha publicat nombrosos treballs referents a les relacions entre senyors i pagesos i també a les formes de tinença i conreu de la terra, així com sobre el conflicte remença. Citarem només per no allargar-nos massa: «El condado de Barcelona en los siglos IX y X: organización territorial y económico social», *Cuadernos de Historia Económica de Cataluña*, 7 (1972); «Els inicis del domini territorial de la Seu de Barcelona», *Cuadernos de Historia Económica de Cataluña*, 14 (1976); «El bisbe Vives de Barcelona i el patrimoni de la Catedral (974-995)», a *Miscel·lània d'homenatge a Miquel Coll i Alentorn en el seu vuitantè aniversari*, Barcelona, Fundació Jaume I (1984); «Sant Joan de les Abadesses i el repoblament del Vallès», a *Miscel·lània Fort i Cogul: Història monàstica catalana i història del Camp de Tarragona*, Barcelona, Abadia de Montserrat (1984); «Sant Joan de les Abadesses. Algunes precisions sobre l'acta judicial del 913 i el poblament de la Vall», a *Homenatge a la memòria del Prof. Dr. Emilio Sáez*, Barcelona, CSIC (1989); «Aspectes econòmics i socials del Pla de Barcelona al segle X», *Finestrelles*, 3 (1991); «El patrimoni de la seu de Barcelona durant el pontificat del bisbe Aeci (995-1010)», a *Miscel·lània Ramon d'Abadal*, Barcelona, Institució Patxot (1994); «La pagesia catalana abans de la feudalització», *Anuario de Estudios Medievales*, 26/1 (1996); «Aspectes de la formació del feudalisme a Catalunya», *Recer-*

ques, 41 (2000); «Feudalisme: llibertat i servitud», a Barceló, M.; Feliu, G.; Miquel, M.; Sobrequés, J. (ed.), *El feudalisme comptat i debatut: Formació i expansió del feudalisme català*, Universitat de València (2003); «L'administració de la comanda hospitalera de Barberà: Un llibre de comptes de 1410-1411», *Anuario de Estudios Medievales*, 28 (1998); «El pes econòmic de la remença i els mals usos», *Anuario de Estudios Medievales*, 22 (1992); «Els antecedents de la remença i els mals usos», *Quaderns de la Selva*, 132 (2001); «L'estudi serial dels capbreus com a font per a la història agrària», *I Col·loqui d'Història Agrària*, València (1983); «El funcionament del règim senyorial a l'Edat Moderna: L'exemple del Pla d'Urgell», *Cròniques*, 1, Lleida, Institut d'Estudis Ilerdencs (1990); «La pagesia i els béns comunals», a *Els grans espais baronials a l'edat mitjana: Desenvolupament socioeconòmic*, Lleida, Pagès (2002); «El règim senyorial als segles xvi i xvii», *Pedralbes*, 16 (1996); «El mundo agropecuario en el Mediterráneo hispánico en tiempos de Felipe II: Estructuras de propiedad y producción», a *Felipe II y el Mediterraneo: Los recursos humanos y materiales*, Madrid (1999); «Algunes ordinacions i plets per les aigües del Corb», *Recerques de les Terres de Ponent*, vol. iv (1983); «El règim senyorial a Belianes a l'Edat Moderna», *Recerques de les Terres de Ponent*, vol. v (1983); «El règim senyorial a Guimerà a l'Edat Moderna», *Recerques de les Terres de Ponent*, vol. v (1983); «Els plets del baró de Maldà», a *Actes del Primer Congrés d'Història Moderna de Catalunya*, Barcelona (1984); «Alguns plets de l'Orde de Sant Joan de Jerusalem a les darreries del segle xviii», a *Actes de les Primeres Jornades sobre els Ordes Religioso-Militars*, Tarragona (1994); «La baronia d'Utxafava», *Acta Historica et Archaeologica Mediaevalia*, 25 (2003-2004); «Un poble ressorgit: Utxafava (Pla d'Urgell) al segle xviii», *Estudis d'Història Agrària*, vol. 17 *Homenatge a Emili Giralt* (2004); «La caiguda de l'Antic Règim: El regnat de Ferran VII», en la continuació de la *Història de Catalunya* de Rovira i Virgili, dirigida per Jaume Sobrequés, vol. x (1981); «La crema de convents a Barcelona, el 1835, en un manuscrit català de l'època», *Miscel·lània Aramon i Serra*, Curial, Barcelona (1980).

Aquests treballs van acompanyats per una preocupació per la crítica històrica i la cronologia, qüestió aquesta darrera molt complexa en la documentació altmedieval; podem citar en aquest sentit «Cronología de los reyes francos en el condado de Barcelona», *Anuario de Estudios Medievales*, 6 (1969) i l'estudi introductori a la ja citada publicació dels documents comtals de Ramon Borrell a Ramon Berenguer I; pel que fa a la crítica històrica podem citar «Alguns exemples de manipulacions falsificadores en documents altmedievals catalans», *Acta Historica et Archaeologica Mediaevalia*, 23-24 (2002-2003).

Aspectes econòmics: sobre l'economia de l'alta edat mitjana ha publicat treballs com «Las ventas con pago en moneda en el condado de Barcelona hasta el año 1000»,

Cuadernos de Historia Económica de Cataluña, 5 (1971); «Interès compost en un document barceloní de l'any 1011?», *Estudios y Documentos de los Archivos de Protocolos*, 6 (1978); «La moneda a Barcelona entre el 960 i el 1030», *Barcelona. Quaderns d'Història*, 2-3 (1996); «Aspectes econòmics i socials del Pla de Barcelona al segle x», *Finestrelles*, 3 (1991); «Societat i economia», a *Symposium Internacional sobre els Orígens de Catalunya: Segles VIII-XI*, Barcelona, Reial Acadèmia de Bones Lletres, vol. I (1991); «Activitats econòmiques», a *Història de Barcelona*, vol. II, *La formació de la Barcelona medieval*, Barcelona, Ajuntament (1992), I, en col·laboració amb Antoni Riera i Melis, el capítol amb el mateix títol, «Activitats econòmiques», en el volum III de la mateixa obra, que correspon a la baixa edat mitjana. Ha publicat diversos capítols sobre l'economia medieval a *Història, política, societat i cultura dels Països Catalans: L'impuls urbà i mercantil*, a *Història, política, societat i cultura dels Països Catalans*, vol. II *La formació de la societat feudal: Segles VI-XII*, Barcelona, Enciclopèdia Catalana, 2 (1998); «La funció de la ciutat i el mercat», a *Història, política, societat i cultura dels Països Catalans*, vol. II *La formació de la societat feudal: Segles VI-XII*, Barcelona, Enciclopèdia Catalana, 2, (1998). I els capítols «La vida econòmica» i «La població» en el tom VII, vol. I, *La España cristiana de los siglos VIII al XI*, de la *Historia de España* de Menéndez Pidal, coordinat per Manuel Riu, Madrid (1999).

Demografia: en els aspectes demogràfics, podem citar «L'evolució demogràfica», a *Història de Catalunya* de l'editorial Salvat, en el volum II, corresponent a l'alta edat mitjana, Barcelona, (1978); «La població del territori de Barcelona en el segle XIV», *Estudis d'Història Medieval*, IEC, vol. I (1969); «La demografia baixmedieval catalana: Estat de la qüestió i propostes de futur», *Revista d'Història Medieval*, Universitat de València, vol. 10 (1999); «La població catalana del valle del Ebro según los censos medievales y modernos (1358-1535)», a *La población del valle del Ebro en el pasado: V Congreso Internacional de Población*, vol. III (1999); «El cens de la població de 1717: Exemples d'ocultacions a les terres de Lleida», *Pedralbes: Revista d'Història Moderna*, vol. 3 (1983), i l'edició d'«El fogatge de 1515», obra de Josep Iglésies, publicada al *Butlletí de la Societat Catalana d'Estudis Històrics*, 10 (1999), amb una addenda en el volum següent.

Pesos, mides i mesures: amb Claudi Alsina i Lluís Marquet ha publicat *Pesos i mesures dels Països Catalans*, Curial (1990) i *Diccionari de mesures catalanes*, Curial (1996), obres de gran utilitat per als historiadors per tal de conèixer el valor dels pesos i de les mesures, dins la gran varietat entre les diverses comarques i les diverses èpoques; també, alguns treballs més específics com «Les mesures del vi a Catalunya abans de la reducció de 1585», a *Jornades sobre la Viticultura de la Conca Mediterrània*, Tarragona,

Diputació de Tarragona (1995); en col·laboració amb Jaume Sobrequés, «Pervivència a les comarques gironines del règim senyorial d'arrel medieval a l'edat moderna», *Estudi General*, 5-6 (1985-1986); «Algunes consideracions sobre la metrologia altmedieval catalana», *Acta Historica et Archaeologica Mediaevalia*, 22 (2001), i «Les mesures tradicionals catalanes: Un garbuix racional», *Butlletí de la Societat Catalana d'Estudis Històrics*, vol. xv (2004).

Història general i història urbana: n'és autor de diversos treballs, d'entre els quals citarem «Barcelona carolíngia» (en col·laboració amb Jaume Sobrequés), a *Història de Barcelona*, vol. I, Barcelona, Aedos, (1975); «L'evolució de les ciutats catalanes a l'alta edat mitjana», a *Evolució urbana de Catalunya*, Barcelona, La Magrana (1983), p. 21-35; «L'època medieval», a *La ciutat i el seu territori, dos mil anys d'història: Balanç historiogràfic d'una dècada*, III Congrés d'Història de Barcelona, Ajuntament de Barcelona (1992); «Sunifred anomenat Llobet, ardiaca de Barcelona (finals del segle X)», a *II Col·loqui d'Història del Monaquisme Català*, Abadia de Poblet (1972); «Al-Mansur, Barcelona i Sant Cugat», *Acta Historica et Archaeologica Mediaevalia*, 3 (1982); «La toponímia del Pla de Barcelona al segle X», a *El Pla de Barcelona i la seva història: Actes del I Congrés d'Història del Pla de Barcelona*, Barcelona (1984); «Existí el comte Bernat III de Besalú?», *Acta Historica et Archaeologica Mediaevalia*, 19 (1998); «La crisi catalana de la Baja Edad Media: Estado de la cuestión», *Hispania*, 64 (2004), i, molt recentment, «La baixa edat mitjana», en el volum d'homenatge a Pierre Vilar, Barcelona (2006).

D'altra banda, Gaspar Feliu és des de 1991 president de la Societat Catalana d'Estudis Històrics i director del seu *Butlletí* des de 1994.

La Secció Històrico-Arqueològica ha considerat que la seva col·laboració serà molt important per a les tasques científiques que porta a terme i us demana que el voteu.

Text presentat per la senyora Maria Teresa Ferrer i Mallol en el Ple del dia 18 de desembre de 2006